

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสายลับ

การดำเนินคดีอาชญากรรมเป็นการดำเนินคดีอาญาประเภทหนึ่ง แต่เนื่องด้วยกระบวนการของเครื่องข่ายและองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมนั้นเป็นกระบวนการที่รวมตัวกันในรูปแบบขององค์กรและมีกระบวนการทำงานลับ ทำให้การสืบสวนสอบสวนโดยวิธีการทั่วไปไม่สามารถปราบปรามผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการสำคัญได้ จึงมีความพยายามในการนำมาตรการที่เหมาะสมมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรม โดยในบทนี้จะได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการสำคัญในการนำมาตรการการสืบสวนพิเศษมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรม ในส่วนที่เป็นการอำพรางโดยการใช้สายลับในชั้นปฏิบัติการ โดยจะกล่าวถึงความหมายของสายลับ องค์กรอาชญากรรม การอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. 2550 กฎกระทรวงที่ว่าด้วยการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 รวมถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.1 ความหมายและแนวคิดการใช้สายลับในคดีอาชญากรรม

2.1.1 ความหมายของสายลับ

สายลับ หมายถึง บุคคลที่เข้าถึงเป้าหมายหรือข่าวสารที่ต้องการและเป็นบุคคลที่สามารถเข้าร่วมงานหรือให้ข่าวกับเจ้าพนักงานได้โดยสมัครใจ หรือถูกชักชวน หรือถูกสถานการณ์บังคับให้ต้องให้ข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าพนักงาน¹ ส่วนความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ผู้เข้าไปสืบความลับ² แต่อย่างไรก็ดี ไม่มีการกำหนดความหมายของคำว่าสายลับไว้ในกฎหมายหรือแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงขอมุ่ง

¹ เอนก ศรีคำ. (2552). ปัญหาทางกฎหมายว่าด้วยสายลับภายใต้อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 ฉบับที่ 1 กับพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1949 ฉบับที่ 1 ค.ศ. 1977. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 7.

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (2556). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

ที่จะกล่าวถึงสายลับเฉพาะกรณีที่เป็นกรปฏิบัติการสืบข้อมูลข่าวสารหรือเบาะแสในเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในชั้นปฏิบัติการ ซึ่งต้องใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษโดยการปฏิบัติการอำพราง การล่อซื้อยาเสพติด โดยบุคคลเหล่านี้ไม่ใช่เจ้าพนักงานตามกฎหมาย แต่อยู่ภายใต้การควบคุมหรือมีการให้ข้อมูลแก่เจ้าพนักงานตามกฎหมาย เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมีความเสี่ยงเป็นอย่างมากและยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสืบเสาะและสืบทราบข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงมีการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่การสืบสวนคดีและการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมยาเสพติด

สายลับแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ประเภทที่หนึ่ง สายลับที่สร้างขึ้น สายลับชนิดนี้อาจเป็นคนที่อยู่ในวงการยาเสพติด โดยคนเหล่านี้มีหน้าที่จัดการงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในองค์กรอาชญากรรม แต่สายลับประเภทนี้สามารถให้ข่าวโดยอาจมีข้อแลกเปลี่ยนไม่ว่าจะเป็นเงิน หรือผลประโยชน์อื่นที่เสนอให้แลกเปลี่ยนกับข่าว และประเภทที่สอง สายลับโดยธรรมชาติ สายลับประเภทนี้เป็นสายลับที่เสนอตัวเข้ามาเพื่อให้ข่าว หรือได้รับข้อเสนอเพื่อที่จะให้ข่าว ส่วนใหญ่มักเป็นคนที่อยู่กลุ่มอาชญากรเอง ซึ่งมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมาก่อน การเสนอตัวเข้ามาของสายลับประเภทนี้ จะต้องการผลประโยชน์ต่าง ๆ ออกไป เช่น ต้องการให้ตำรวจลบข้อมูลของตนออกจากแฟ้มประวัติ หรือต้องการเลิกกระทำผิด หรือเป็นการหักหลังผู้กระทำความผิดด้วยกัน หรือต้องการเงิน³

การดำเนินการของสายลับอาจมีการดำเนินการโดยการใช้เทคนิคหรือแนวทางและหลายรูปแบบร่วมกัน เช่น การเฝ้าจุดและสะกดรอยติดตามโดยอาศัยข้อมูลจากแฟ้มข้อมูลที่มีการจัดทำไว้อย่างเป็นระบบ การดักฟังซึ่งอาศัยอุปกรณ์ทางเทคนิคขั้นสูง การตรวจสอบกระแสการเงิน การอำพราง การล่อซื้อ รวมถึงการแฝงตัวไปในองค์กรอาชญากรรมนั้นด้วย ซึ่งตามปกติแล้วการปฏิบัติการอำพรางหรือการล่อซื้อของสายลับในคดียาเสพติด อาจเริ่มจากการมีผู้หวังดีแจ้งข่าวหรือเกิดจากการขยายผลจากการตั้งด่านจับกุมผู้ลักลอบลำเลียงยาเสพติด แต่การปฏิบัติการอำพรางและการล่อซื้อของสายลับในคดียาเสพติดส่วนใหญ่มักเริ่มที่การใช้สายลับซึ่งมักเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมาก่อน และบ่อยครั้งที่เป็นกรปฏิบัติการร่วมกันของสายลับและเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด⁴

³ สุรชัย เทียนชัย. (2558). การสืบสวนสอบสวนคดีฆาตกรรมบุคคลสำคัญ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: pong.phayao.police.go.th/inquistively.pdf. หน้า 9. [2561, มิถุนายน 28].

⁴ ภาณุรุจ สุวรรณรัตน์. (2557). การตรวจสอบและถ่วงดุลการแสวงหาพยานหลักฐาน: ศึกษากรณีการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. 2550. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 69.

สรุปได้ว่า สายลับ หมายถึง ผู้ที่เข้าไปสืบความลับที่สามารถเข้าถึงเป้าหมายหรือข่าวสารที่ต้องการและเป็นบุคคลที่สามารถเข้าร่วมงานหรือให้ข่าวกับเจ้าพนักงานได้โดยสมัครใจ หรือถูกชักชวน หรือถูกสถานการณ์บังคับให้ต้องให้ข้อมูลข่าวสาร โดยแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบคือ สายลับที่อยู่ในแวดวงอาชีพติดอยู่แล้ว และออกมาให้ข่าวเพราะต้องการเงินหรือข้อแลกเปลี่ยนอื่น ๆ กับสายลับที่อยู่ในแวดวงอาชญากรรมที่ออกมาให้ข่าวเพราะต้องการให้ลบล้างความผิดหรืออื่น ๆ โดยที่ส่วนมากแล้วการปฏิบัติการอำพรางและการล่อซื้อของสายลับในคดีอาชญากรรมส่วนใหญ่มักเริ่มที่การใช้สายลับซึ่งมักเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดมาก่อน

2.1.2 การปฏิบัติการอำพรางของสายลับ

การปฏิบัติการอำพราง หมายถึง การกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกจับได้โดยบุคคลอื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อปกปิดอัตลักษณ์ของตนเองหรือใช้อัตลักษณ์รูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลหรือองค์กรอื่นจะทำให้สามารถสืบหาหรือยืนยันข้อมูลที่เป็นความลับหรือเพื่อให้ได้ความไว้วางใจจากบุคคลผู้เป็นเป้าหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลหรือหลักฐาน ตามปกติแล้วเป็นมักเทคนิคที่ใช้โดยหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายหรือนักสืบเอกชน โดยบุคคลที่ทำงานในบทบาทดังกล่าวมักเรียกว่าเป็น “สายลับ”

การปฏิบัติการอำพรางถูกนำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานในประวัติศาสตร์ แต่มีการใช้ปฏิบัติการอำพรางเกิดขึ้นครั้งแรกอย่างไม่เป็นทางการเป็นครั้งแรกในประเทศฝรั่งเศส โดย Eugène François Vidocq หรือ วิดอค ในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 โดยเมื่อปลายปี ค.ศ.1811 วิดอคได้จัดตั้งหน่วยนอกเครื่องแบบอย่างไม่เป็นทางการขึ้น คือกลุ่ม Brigade de la Sûreté (brigade เดอ ซูเรเตเต) ในภายหลังจึงเปลี่ยนเป็น Sûreté Nationale (ซูเรเตเต นาซียงนาล) เพื่ออำนวยความสะดวกสืบสวนสอบสวนโดยวิธีที่ตำรวจไม่กล้าใช้ โดยในตอนแรกมีเจ้าพนักงานเพียงแปด แล้วจึงเพิ่มเป็นสิบสอง ในปี ค.ศ.1823 มีเจ้าพนักงานถึงยี่สิบคน และหนึ่งปีต่อมาก็มีจำนวนถึงยี่สิบแปดคน นอกจากนี้มีแปดคนที่ทำงานแบบลับ ๆ ให้กับซูเรเตเต แต่แทนที่จะได้รับเงินเดือนนั้น ที่พวกเขาได้รับกลับเป็นใบอนุญาตสำหรับการเปิดบ่อนพนัน เนื่องจากผู้ได้บังคับบัญชาของวิดอคส่วนใหญ่เป็นอดีตอาชญากรนั่นเอง⁵

⁵ วารยา. (2552). *ย้อนรอย เออซัน ฟรองซัวส์ วิดอค อดีตอาชญากรในศตวรรษที่ 18 ผู้กลายเป็นนักสืบคนแรกของโลก. ศิลปะวัฒนธรรม*. มติชนปากเกร็ด. หน้า 30.

⁶ Hodgetts, Edward A. (1928). *Vidocq. A Master of Crime*. London: Selwyn & Blount (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.pum6.io/c211dc/memoirs-of-vidocq-master-of-crime.pdf> [2561, กรกฎาคม 16].

วิดอค ได้มีฝึกอบรมสายลับของเขา ยกตัวอย่างเช่น การเลือกใช้หรือปลอมแปลงข้อมูลให้สอดคล้องกับประเภทงาน ส่วนตัวของเขาเองก็ยังคงออกไปไล่ล่าอาชญากรด้วย และบันทึกของเขาเต็มนั้น ไปด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับวิธีที่เขาชิงไหวชิงพริบในการสืบหาข้อมูล โดยเกลี้ยทำตัวเป็นคนขอทานหรือเป็นคู่สามีภรรยาเก่า ไปจนถึงการที่เขาได้สร้างสถานการณ์ที่ตนตายขึ้นมา⁷

ในประเทศอังกฤษ กองกำลังตำรวจสมัยใหม่แห่งแรกได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1829 โดย Sir Robert Peel ซึ่งเป็นตำรวจนครบาลแห่งกรุงลอนดอน ตั้งแต่เริ่มแรกกองทัพได้ใช้นักสืบนอกเครื่องแบบ แต่มีความวิตกกังวลต่อสาธารณะว่าอำนาจเหล่านี้จะถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการเมือง เนื่องจากความกังวลดังกล่าว คำสั่งในงานปฏิบัติการอำพรางทั้งหลายจึงต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาโดยเฉพาะก่อนเท่านั้น⁸

ส่วนในสหรัฐอเมริกา กรมตำรวจนิวยอร์ก ภายใต้อำนาจของผู้บัญชาการตำรวจ William McAdoo เพื่อต่อสู้กับอาชญากรรมที่แพร่ระบาดในย่านชาวอิตาเลียน หน่วยงานรัฐบาลกลางต่างๆ ของรัฐบาลได้เริ่มโครงการเกี่ยวกับสายลับไม่นานหลังจากนั้น โดย “Federal Bureau of Investigation” ได้ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1908 นั้นเอง⁹

สำหรับความเสี่ยงจากการปฏิบัติการอำพรางโดยทั่วไปนั้น มีปัญหาหลักอยู่สองประการที่อาจส่งผลกระทบต่อสายลับที่ปฏิบัติการอำพราง ประการแรกคือการรักษาตัวตนที่เป็นความลับ และประการที่สองคือการกลับมาใช้ชีวิตตามปกติ

การใช้ชีวิตแบบคู่ขนานทั้งในฐานะสายลับและฐานะปกติภายใต้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันนั้นก่อให้เกิดปัญหามากมาย โดยงานสายลับนั้นนับเป็นงานที่เครียดมากที่สุดอย่างหนึ่งเลยทีเดียว¹⁰

⁷ Morton, James. (2005). *The First Detective: The Life and Revolutionary Times of Vidocq (in German)* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://riversidecfm.com/DOC-ID/the-first-detective-the-life-and-revolutionary-times-of-vidocq-criminal-spy-and-private-eye> [2561, กรกฎาคม 16].

⁸ Mitchel P. Roth, James Stuart Olson. (2001). *Historical Dictionary of Law Enforcement* (First published). Greenwood Publishing Group. p. 271.

⁹ Marx, G. (1989). *Undercover: Police Surveillance In America*. Berkeley: University of California Press (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

https://www.researchgate.net/publication/275838902_Undercover_Police_Surveillance [2561, กรกฎาคม 16].

¹⁰ Girodo, M Ph.D. (2014). Symptomatic reactions to undercover work. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, Volume 179 Issue 10 (2557). เข้าถึงได้จาก: <https://journals.lww.com/jonmd/pages/articleviewer>. [2561, กรกฎาคม 16].

สาเหตุสำคัญที่สุดของความเครียด คือ การแยกสายลับออกจากเพื่อนครอบครัวและสภาพแวดล้อมปกติของเขา การแยกดังกล่าวนี้อาจทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลในภายหลังได้ ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับอัตราการหย่าร้างของตัวแทน แต่ปัญหาในความสัมพันธ์จะเกิดขึ้นนี้อาจเป็นผลมาจากความจำเป็นในการที่จะต้องเก็บเรื่องการเป็นสายลับไว้เป็นความลับ โดยที่ไม่สามารถที่จะแบ่งปันปัญหาในการทำงาน รวมถึงไม่สามารถกำหนดระยะเวลาการทำงานที่แน่นอนได้¹¹

2.1.3 เหตุผลในการใช้สายลับในคดียาเสพติด

อาชญากรรมยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรม มีกระบวนการทำงาน โดยการแบ่งหน้าที่และมีสายการบังคับบัญชากันตามลำดับ การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากลำบาก โดยในขั้นตอนการสืบสวนของเจ้าพนักงานป.ป.ส.และเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีการวางแผนการสืบสวนและรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด นอกจากนี้ในปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังมีกระบวนการทำงานลับและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อาชญากรต่างก็ค้นหาแนวทางในการประกอบอาชญากรรมที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเพื่อไม่ให้มีเบาะแสมาถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจและป้องกันการถูกจับ การสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดียาเสพติดกับหัวหน้าหรือตัวการสำคัญขององค์กรอาชญากรรมจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก การปราบปรามโดยเจ้าพนักงานป.ป.ส.และเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายทั่วไปจึงมักเป็นเพียงการจับกุมผู้ค้ารายย่อยเท่านั้น

ในการประชุมศุลกากรและตำรวจสากลระหว่างวันที่ 16-19 กันยายน ค.ศ. 1985 ได้วิเคราะห์ลักษณะพิเศษของอาชญากรรมยาเสพติดซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากอาชญากรรมอื่น ๆ ดังนี้¹²

ประการแรก วงจรการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นกว้าง แต่ละกิจกรรมแต่ละขั้นตอนที่ประกอบขึ้นมาเป็นกระบวนการกระทำความผิดในแต่ละฐานนั้นอาจมีความผิดอยู่ในตัว

¹¹ Marx, G. (1989). Undercover: Police Surveillance In America. Berkeley: University of California Press (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:https://www.researchgate.net/publication/2758389_Undercover[2561, กรกฎาคม 16].

¹² มยุรา วิมลโลหการ. (2553). *การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 43.

หรืออาจจะไม่มีความผิดก็ได้ ตัวอย่างเช่น ความผิดฐานส่งยาเสพติดออกนอกราชอาณาจักร ในกระบวนการกระทำความผิดมีขั้นตอนที่สำคัญ คือ

ขั้นการเจรจาตกลงกับนักค้าในต่างประเทศ ในขั้นนี้ถ้าประเทศนั้นมีกฎหมายที่มีความผิดฐานสมคบ การกระทำขั้นนี้มีความผิดฐานสมคบ

ขั้นเจรจาตกลงกันระหว่างนักค้าในประเทศกับช่างงานการค้าของชนกลุ่มน้อย ในขั้นนี้ก็มี ความผิดฐานสมคบ

ขั้นเตรียมการและส่งมอบยาเสพติด ในขั้นนี้ผู้ส่งมอบอาจมีความผิดฐานครอบครอง หรือ ครอบครองเพื่อจำหน่าย ส่วนผู้รับมอบอาจมีความผิดฐานเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิด

ขั้นเตรียมการส่งออกนอกประเทศ ในขั้นนี้อาจมีความผิดฐานครอบครองเพื่อจำหน่ายและ อาจมีความผิดฐานเตรียมการด้วย

ขั้นส่งมอบยาเสพติดให้นักค้าต่างประเทศ ถ้ากระทำในประเทศไทยผู้ส่งมอบอาจมีความผิดฐานครอบครอง ครอบครองเพื่อจำหน่าย จำหน่าย แต่ถ้าส่งมอบกันนอกประเทศที่นักค้าในประเทศไทยต้องนำไปส่งให้ยังต่างประเทศ ก็มีความผิดฐานนำออกนอกราชอาณาจักร

ประการที่สอง ในกระบวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ละครั้ง มีผู้ร่วมกระทำ ความผิดจำนวนมาก มีการจัดส่งเครือข่ายกระทำความผิดที่ค่อนข้างจะซับซ้อน โดยมีนายทุนใหญ่ หรือผู้กระทำความผิดที่แท้จริง และมีผู้ประสานงานหรือตัวแทนการค้าซึ่งจะเป็นผู้เจรจาการค้าหรือ ดำเนินกิจการแทนนายทุน โดยผู้ประสานงานหรือตัวแทนการค้าจะมีที่ระดับขึ้นอยู่กับขนาดของ ช่างงาน ถ้าช่างงานใหญ่ก็มีหลายระดับ และนายหน้าซึ่งทำหน้าที่คล้ายพนักงานขายออกไปติดต่อ ร้านหรือตลาดลูกค้า และผู้ขนซึ่งจะทำหน้าที่ขนยาเสพติดไปส่งมอบตามจุดที่กำหนด และสุดท้าย ผู้จัดการด้านการเงินซึ่งจะทำหน้าที่จ่ายเงินรับเงินฟอกเงิน โดยอาจดำเนินการผ่านช่องทางธุรกิจปกติ หรือผ่านทางธุรกิจผิดกฎหมายอื่น ๆ

แต่ละช่างงานจะมีจัดองค์กรในลักษณะปิด ซึ่งมีลักษณะองค์กรที่สำคัญ ดังนี้

มีการใช้ระบบตัดความสัมพันธ์โดยพยายามจำกัดความสัมพันธ์ของผู้ร่วมกระทำความผิด ให้อยู่ในวงจำกัดที่สุดเพื่อไม่ให้พยานหลักฐานการกระทำความผิดพาดพิงถึงผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคล ผู้เป็นตัวการใหญ่ คือ ทุกคนจะไม่รู้จักกัน จะไม่ติดต่อกัน จะติดต่อเฉพาะบุคคลที่จะต้องร่วมงาน

กันจริง ๆ เท่านั้น เช่น ระหว่างนายหน้ากับผู้ชน หรือระหว่างนายหน้ากับตัวแทนการค้า แต่ผู้ชนจะ
ไม่รู้จักตัวแทนการค้าหรือนายทุนใหญ่

มีการใช้วิธีการให้รับรู้ข่าวสารเท่าที่จำเป็นซึ่งในการกระทำความคิดแต่ละครั้ง ผู้เกี่ยวข้อง
จะรู้ข้อมูลจำกัดเท่าที่จะต้องดำเนินการเท่านั้น โดยเฉพาะในระดับล่างที่จะต้องเป็นผู้กระทำ
ความคิดและใกล้ชิดกับการกระทำผิด เช่น ผู้ชนก็จะรู้แต่ว่าตัวเองขบรจากที่ไหนไปที่ไหน แต่จะ
ไม่รู้ว่าจะต้องขนของไปให้ใคร ต้องติดต่อกับใคร อยู่ที่ไหน หรือชื่ออะไร

มีการใช้ธุรกิจหรือกิจกรรมอื่น ๆ บังหน้า โดยเครือข่ายเหล่านี้อาจจะตั้งในรูปธุรกิจปกติ
เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจการค้า หรืออาจทำในรูปของสมาคม หรือองค์กรการกุศล เพื่ออาศัย
เป็นช่องทางในการกระทำผิดกฎหมาย

มีการใช้รหัสในการติดต่อ ซึ่งในการติดต่อจะใช้รหัสตามช่องทางธุรกิจที่กำหนดไว้
และประการสุดท้าย อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมระหว่างชาติ เนื่องจากแหล่งผลิตยาเสพติด
ดินนั้นมีเฉพาะบางพื้นที่ แหล่งที่สำคัญ คือ บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ และผู้บริโภคนั้นมีอยู่ทั่วโลก
ยาเสพติดเป็นสินค้าที่ผู้บริโภคนั้นหาไม่ได้และทำกำไรมหาศาลให้แก่ผู้ค้า จึงก่อให้เกิดเครือข่าย
การค้าเพื่อเชื่อมต่อระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภคเกิดขึ้นทั่วโลก การกระทำผิดในแต่ละจุดแต่ละ
ประเทศนั้นเป็นเพียงกลไกหนึ่งของการค้ายาเสพติดของโลก การดำเนินการจับกุมหรือทำลายเพียง
จุดใดจุดหนึ่งไม่สามารถหยุดยั้งปัญหาได้เพราะจะมีคนอื่นเข้ามาร่วมกระทำผิดแทน¹³

ดังนั้น เจ้าพนักงานจึงจำเป็นต้องศึกษาวิธีการดำเนินการของกลุ่มผู้กระทำความผิดอย่าง
ต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น ศึกษาถึงประเภทของยาเสพติดที่มีอยู่มากมายหลายชนิด รวมตลอดถึง
วิธีการซุกซ่อนจำหน่ายผลิต ในรูปต่าง ๆ กัน เช่น เฮโรอีนผงหรือเม็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษา
ให้ทราบถึงแหล่งลักลอบนำเข้า และผู้มีประวัติเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างใกล้ชิดอยู่เสมอแล้ว ย่อมจะ
เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสืบสวนคดียาเสพติดให้โทษ ทั้งนี้ ตามหลักฐานของเจ้าหน้าที่ฝ่าย
ปราบปรามยาเสพติด ปรากฏว่าอาณาบริเวณสถานที่อันเป็นศูนย์กลางของแหล่งลักลอบนำเข้ายา
เสพติดเข้าประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ ได้แก่บริเวณเขตดินแดนติดต่อกันระหว่างพม่า ลาว และไทย
ซึ่งเรียกกันทั่วไปว่า สามเหลี่ยมมุมทองคำ วิธีการลักลอบนำเข้ายาเสพติดจะเริ่มต้นจากการลักลอบเข้า
ทางจังหวัดภาคเหนือก่อน แล้วจึงทำการขนส่ง ลักลอบ ซ่อนเร้น ผลิต จำหน่ายทั่วไปโดยลักลอบติด

¹³ มยุรา วิมลโลทการ. (2553). *การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวน พิเศษ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า40.

ไปกับรถส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง รถไฟ การลักลอบโดยรถยนต์มักจะซุกซ่อนไว้ในทางใต้พื้นที่วางเท้า เบาะนั่ง ขางใน ขอบประตูรถ หรือจะทำช่องลับซุกซ่อนไว้ในบริเวณรอบตัวรถ หรือซุกซ่อนโดยปะปนกับสินค้า สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค ยารักษาโรค หรือซุกซ่อนติดกับตัว ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับชนิดและจำนวนของยาเสพติดหรือสถานการณ์แต่ละกรณีด้วย โดยเฉพาะลักลอบส่งไปยังต่างประเทศ ถือว่าเป็นการลักลอบรายใหญ่ มักจะเป็นการลักลอบขนส่งทางอากาศ ทางทะเล ทางพัสดุไปรษณีย์ โดยการซุกซ่อนปะปนไปกับสินค้าออกชนิดต่าง ๆ จึงจะต้องนำเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษแนะนำสายลับเข้ามาทำการสืบสวนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ทราบข้อมูลซึ่งจะเชื่อมโยงไปถึงตัวกลางที่สำคัญในองค์กร

จะเห็นได้ว่าลักษณะขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดที่มีลักษณะพิเศษ อีกทั้งยังมีแนวทางการกระทำผิดในลักษณะขององค์กรซึ่งแตกต่างจากองค์กรอาชญากรรมอื่น ๆ ดังกล่าวที่ได้กล่าวข้างต้น ในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหามักจะพบว่าในการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดในยาเสพติดอาจจะจับกุมบุคคลผู้หนึ่งผู้ใดในการกระทำความผิดเพียงขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะจับกุมได้เฉพาะผู้กระทำความผิดในระดับล่าง เช่น ผู้ลำเลียง หรือนายหน้า เพราะเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง โดยไม่สืบสวนจับกุมทำลายให้ได้ทั้งเครือข่ายแล้วแทบจะไม่ส่งผลใด ๆ ต่อการผลิตหรือการค้ายาเสพติดของโลกเลย และไม่สามารถหยุดยั้งการกระทำผิดได้เพราะตราบไต่ที่นายทุนใหญ่ยังอยู่ก็สามารถใช้เงินในการหานายหน้าหรือผู้ลำเลียงขึ้นมาใหม่และกระทำผิดต่อไปได้อีก ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาตรการในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานและการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดต่อไป

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสายลับ

ในปัจจุบันมีเหตุการณ์ที่มีผลกระทบที่เป็นการละเมิดต่อเอกชนซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมาย ทั้งที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และนอกเหนือกฎหมาย ซึ่งเป็นเหตุให้ชาวบ้านต้องได้รับความเดือดร้อนเสียหาย จึงมีปัญหาว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการนั้นต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายหรือไม่ หรือหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ผู้นั้นสังกัดอยู่จะต้องรับผิดชอบ หรือหากหน่วยงานของรัฐจ่ายค่าเสียหายให้กับผู้เสียหายไปก่อนแล้วจะสามารถไล่เบี้ยเจ้าหน้าที่ของตนโดยเรียกค่าเสียหายที่หน่วยงานจ่ายไปแล้วคืนจากเจ้าหน้าที่ได้หรือไม่ และบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายจะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายด้วยเช่นกันหรือไม่

ในการพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำละเมิดนั้น เป็นไปตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำโดยจงใจหรือประมาท เลินเล่อโดยผิดกฎหมายทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงเป็นการกระทำละเมิด ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใด ๆ ทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายนอก หน่วยงานของรัฐที่ตนสังกัดอยู่หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ตามหลักกฎหมายถือว่าเจ้าหน้าที่ผู้นั้นกระทำละเมิดต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 เป็นกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดของหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ในผลแห่งละเมิดที่เกิดขึ้นแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดอันเนื่องมาแต่การกระทำในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ซึ่งผลของการละเมิดนั้นอาจจะเกิดแก่เอกชนหรือเกิดแก่หน่วยงานของรัฐเองก็ได้ เหตุผลในการประกาศใช้ พ.ร.บ. ฉบับนี้ก็เพื่อเป็นการกำหนดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐให้เหมาะสมยิ่งขึ้นและก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ราชการยิ่งขึ้น โดยก่อนที่จะมีพระราชบัญญัตินี้ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีลักษณะความไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ ที่กระทำในหน้าที่ราชการเป็นการเฉพาะตัวเสมอไป เมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเพียงใดก็จะฟ้องไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่เต็มจำนวนนั้น ทั้งที่บางกรณีเกิดขึ้นโดยความไม่ตั้งใจหรือความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งปฏิบัติงานไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แต่กลับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวเสมอโดยรัฐไม่มีส่วนรับผิดชอบใด ๆ เลย เว้นแต่เป็นการรับผิดชอบไปก่อนแล้วเรียกคืนเอาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ในภายหลัง¹⁴

โดยพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ประกาศใช้เพื่อเป็นการกำหนดความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนหรือหน่วยงานของรัฐให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

¹⁴ สุวณี สุกิจจากร. (2558). “ปัญหาความรับผิดของรัฐในผลแห่งละเมิดที่เกิดแก่เอกชน.” *Veridian E-Journal, Slipakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 8(3). หน้า 452.

หน้าที่ราชการยิ่งขึ้น โดยก่อนที่จะมีพระราชบัญญัตินี้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชนต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมีลักษณะความไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น เจ้าหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำต่าง ๆ ที่กระทำในหน้าที่ราชการเป็นการเฉพาะตัวเสมอไป เมื่อมีการปฏิบัติหน้าที่ที่ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเพียงใดก็จะฟ้องไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่เต็มจำนวนนั้น ทั้งที่บางกรณีเกิดขึ้นโดยความไม่ตั้งใจหรือความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยในการปฏิบัติหน้าที่ หรือมีการนำหลักเรื่องถูกหนีสี่ร่วมในระบบกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับให้เจ้าหน้าที่ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ผู้อื่นด้วยกรณีที่มีการละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน เพื่อมุ่งจะได้รับเงินชดเชยครบตามจำนวนที่รัฐต้องเสียหายและเห็นสมควรให้เจ้าหน้าที่ต้องชดเชย โดยไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมที่จะมีต่อแต่ละคน ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหน้าที่และยังเป็นการบั่นทอนขวัญกำลังใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วย จนกลายเป็นปัญหาในการบริหารเพราะเจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจดำเนินงานเท่าที่ควรเพราะเกรงความผิดที่จะเกิดแก่ตน เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งปฏิบัติงานไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัวแต่เพื่อประโยชน์ของทางราชการ แต่กลับให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำการละเมิดรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว โดยรัฐไม่มีส่วนรับผิดชอบ มีเพียงการรับผิดชอบไปก่อนแล้วจึงไล่เบี้ยเอาจากเจ้าหน้าที่ภายหลัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอย่างขยัน มีความตั้งใจและสุจริตเนื่องจากความตั้งใจเพียงใดก็อาจตัดสินใจผิดโดยสุจริตหรือประมาทเล็กน้อยเพียงเล็กน้อย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายและต้องรับผิดชอบโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ และหากการกระทำผิดดังกล่าวก่อให้เกิดความเสียหายมาก ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่สูงตามไปด้วย ซึ่งเงินเดือนของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นไม่ได้สูงมากนัก แต่เนื่องจากการงานของรัฐมีขอบข่ายกว้างขวางและอาจก่อให้เกิดความเสียหายจำนวนมากได้ หรือในกรณีที่เจ้าหน้าที่หลายคนก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ร่วม ทำให้อาจเกิดปัญหาความรับผิดชอบสูงเกินกว่าการกระทำได้ เพราะหากไม่สามารถบังคับให้เจ้าหน้าที่คนใดคนหนึ่งหรือหลายคนซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมให้ชดเชยค่าเสียหายได้ ภาระการชดเชยค่าสินไหมทดแทนก็จะตกอยู่กับเจ้าหน้าที่ของรัฐคนที่เหลืออยู่ และหากเจ้าหน้าที่ที่เหลืออยู่นั้น ไม่สามารถที่จะชดเชยได้ ก็ต้องฟ้องคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐคนนั้นให้เป็นบุคคลล้มละลายและต้องออกจากราชการไปในที่สุด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจและอาจมีแนวโน้มไปในทางที่ไม่ยอมตัดสินใจหรือใช้เวลาสร้างแนวทางเอาตัวรอดเพื่อป้องกันความรับผิดชอบซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการดำเนินการของทางราชการต้องล่าช้าออกไปและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สำหรับแนวทางการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่รัฐฯ ให้ได้รับความคุ้มครองจากหน่วยงานของตนอย่างเป็นทางการนั้น ในปัจจุบันได้มีการตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ ซึ่งก็คือพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งมีหลักสำคัญว่าความเสียหายจากการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่นั้น หน่วยงานของรัฐจะรับภาระชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหายไปก่อน ส่วนเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อหน่วยงานของรัฐหรือไม่ เพียงใดนั้นยึดหลักว่าจะเรียกเอาแก่เจ้าหน้าที่ได้เฉพาะกรณีความเสียหายได้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น แต่สำหรับบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมาย ซึ่งไม่ได้ถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้น ไม่สามารถที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 นี้ ทำให้ในปัจจุบันไม่มีกฎหมายใดที่ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลที่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายเลย

2.3 แนวคิดการแสวงหาความจริงในคดีอาชญากรรม

การแสวงหาความจริงในคดีอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากการดำเนินคดีอาญาต้องใช้หลักการตรวจสอบ คือ ต้องมีการค้นหาความจริงและพิสูจน์ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดี โดยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานและอำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานไว้หลายประการ อย่างไรก็ตามก็มีการค้นหาความจริงในคดีอาชญากรรมซึ่งเป็นคดีอาญาประเภทหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องอาศัยอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามที่กำหนดดังกล่าวด้วย แต่เนื่องจากลักษณะของการกระทำผิดในคดีอาชญากรรมเป็นเรื่องที่มีการดำเนินการเป็นการลับและมีลักษณะของการประกอบอาชญากรรมแบบองค์กรที่มีความซับซ้อนและมีระบบการดำเนินการแบบลำดับขั้น ลำพังเพียงการใช้อำนาจในการตรวจค้น ยึด จับตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงอาจจะยังไม่เพียงพอในการหาข้อมูลและแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเพื่อปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว จึงมีการนำมาตรการในการสืบสวนรูปแบบต่าง ๆ มาใช้เพื่อค้นหาความจริงในคดีและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีต่อไป

2.3.1 ความหมายและประเภทของยาเสพติด

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ให้ความหมายของยาเสพติดให้โทษ หมายถึงสารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือ ด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาด

การเสพติดอื่น ๆ มีอาการนอนยาเมื่อยขาดยา มีความต้องการเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิต เป็นยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่¹⁵ สำหรับประเภทยาเสพติดให้โทษชนิดต่าง ๆ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 โดยประกาศของกระทรวงสาธารณสุขได้ระบุชื่อยาเสพติดไว้ทั้งสิ้น 104 ชนิด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอีก 4 ประเภท 42 ชนิด รวม 146 ชนิด ยาเสพติดชนิดเหล่านี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิด¹⁶ คือ

ชนิดที่หนึ่ง แบ่งตามฤทธิ์ของยาที่มีต่อร่างกายมนุษย์ ได้แก่

1. ยาเสพติด ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟีน เหล้าแห้ง จะทำให้ประสาทมึนชา สมอง จิตใจ อารมณ์เยือกเย็นและเฉื่อยชาลง
2. ยากระตุ้นประสาทสมอง ได้แก่ แอมเฟตามีน ยาบ้า ยาขยัน ใบกระท่อม จะออกฤทธิ์กระตุ้นยาเร่งเร้าประสาท ทำให้เกิดการตื่นตัว กระวนกระวาย ประสาทสมองไวหวัดอยู่เสมอ
3. ยาหลอนจิตประสาท เช่น Lysrgide (LSD) Mescaline ทำให้เกิดประสาทหลอน เห็นภาพผิดไปจากปกติ รสสัมผัสเปลี่ยนแปลง รวมทั้งอวัยวะทั้งห้าของร่างกายแปรปรวน มีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมด
4. ยาที่ออกฤทธิ์หลายอย่าง ทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาทและประสาทหลอน หรือยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน เช่น กัญชา เมื่อเสพจำนวนน้อยจะเกิดอาการกดประสาทอยู่ชั่วขณะหนึ่งต่อไปถ้าเสพเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นพิษ มีอาการประสาทหลอนต่อไปได้

ชนิดที่สอง แบ่งตามแหล่งที่เกิดของยา ได้แก่

¹⁵ สำนักงานป.ป.ส กระทรวงยุติธรรม. (2558). *รวมกฎหมายยาเสพติด พร้อมด้วยกฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง* (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบางกอกบล็อท. หน้า 281.

¹⁶ ประจัน มณีนิล. (2529). *ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษของผู้กระทำความผิดที่เป็นชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. หน้า 75.

1. ยาเสพติดธรรมชาติ เป็นยาเสพติดที่กลั่นหรือสกัดได้จากพืช หรือพันธุ์ไม้บางชนิดโดยตรงที่เกิดขึ้นอยู่แล้วตามธรรมชาติ หรือนำสารจากพืชเหล่านี้มาทำกรรมวิธีต่าง ๆ ทางเคมีแปรธาตุไปเป็นยาเสพติดต่อไปได้ เช่น ฝิ่น กัญชา กระท่อม

2. ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นยาเสพติดที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการทดลองด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ทางเคมีนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นนั้นออกฤทธิ์เหมือนยาเสพติดจากธรรมชาติเช่นกัน เช่น เฮโรอีน ยาบ้า ยานอนหลับ ยาระงับประสาท เป็นต้น

ชนิดที่สาม แบ่งตามลักษณะของสารที่ใช้ในวงการแพทย์ ได้แก่

1. ฝิ่นหรือสารที่มีส่วนประกอบของฝิ่น เช่นมอร์ฟีน ทิงเจอร์ฝิ่น เฮโรอีน โคเคอิน รวมไปถึงสารสังเคราะห์หลายอย่างที่มีคุณสมบัติคล้าย ๆ กัน

2. ยานอนหลับชนิดต่าง ๆ ที่มีผลโดยตรงต่อสมองส่วนกลาง ยาวงศ์นี้มีจำหน่ายทั่วไป เช่น ฟีนอบาร์บิทัล เหล้าแห้ง ซอลาเนอรัลทิวินาล รวมทั้งยานอนหลับอื่นที่ใช้ บาร์บิทูเรท ได้แก่ ไบร้ไมค์ คลอโรล ไฮเดรทพาร์ลดีไฮด์ และยาสังเคราะห์ใหม่ ๆ เช่น กลูตาไมล์ และเมตาควาโลน

3. ยากระตุ้นประสาท ได้แก่ แอมเฟตามีน และไบกระท่อม

4. ยาที่ทำให้ประสาทหลอน ได้แก่ กัญชา, LDS, STP, DMT, ยาเหล่านี้ทำให้ประสาทการรับรู้ของคนเราผิดไปจากเดิม รวมทั้งสารอย่างอื่นและเห็นบางอย่าง

5. สารระเหยต่าง ๆ เช่น เบนซิน ทินเนอร์ และกาวติดเครื่องใช้ต่าง ๆ

6. แอลกอฮอล์ ปัจจุบันองค์การอนามัยโลกจัดให้แอลกอฮอล์เป็นสารเสพติดอย่างหนึ่งด้วย เพราะเมื่อดื่มจนติดแล้วจะทำให้ผู้ดื่มมีความต้องการและเพิ่มปริมาณการดื่มเรื่อย ๆ อีกทั้งมีโทษต่อร่างกายเช่นเดียวกับยาเสพติดอื่น ๆ

ยาเสพติดเป็นสิ่งชักนำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหา การค้าประเวณี หรือแม้กระทั่งปัญหาการว่างงาน ซึ่งล้วนแต่มีปัญหายาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเสมอ และในขณะนี้การเสพติดมีแนวโน้มว่าผู้ติดยามักจะเสพร่วมกับสารเสพติดชนิดอื่น ๆ หลายชนิดในเวลาเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าการเสพติดสารเสพติดอย่างผสมกัน เช่น เริ่มต้นจากบุหรี กัญชา ฝิ่น เฮโรอีน เมื่อหาตัวยาตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ ก็เสพตัวอื่นทดแทนหรือใช้ร่วมกันไป ในเวลาเดียวกันพบว่ามิโรคแทรกซ้อนมากกว่าผู้ที่เสพเพียงชนิดเดียวและมีอาการขาดยา

รุนแรงกว่า การบำบัดรักษา ก็ทำได้ยากกว่าและใช้เวลานาน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเสพติดจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดควบคู่กันไปจึงจะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคมลงไปได้

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization (W.H.O.)) ได้ให้ความหมายของสิ่งเสพติดว่า “สิ่งเสพติด” หมายถึง สารหรือยาที่เข้าสู่ร่างกายจะโดยการรับประทาน ฉีด สูบ หรือ ดม ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วทำให้มีผลต่อร่างกายและจิตใจของผู้ได้รับในลักษณะที่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพต่อไปอีกเรื่อย ๆ มีความโน้มเอียงที่จะเพิ่มปริมาณของสิ่งเสพติดให้มากขึ้นทุกขณะ เมื่อถึงเวลาที่ต้องการเสพแล้วไม่ได้เสพจะเกิดอาการอดหรืออยากยาทุกราย กลุ่มคลัง ขาดสติ โมโห ฉุนเฉียว เป็นต้น และผู้ที่ใช้ยาหรือสารนั้นเป็นเวลานานจะทำให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพของผู้เสพทั้งร่างกายและจิตใจ

จากที่มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ยาเสพติดหรือสารเสพติดหลาย ๆ ท่านเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีความหมายใกล้เคียงกันซึ่งพอสรุปได้ว่า การเรียกสารเสพติดหรือยาเสพติดจะใช้เรียกได้ทั้งสองคำ ซึ่งในที่นี้ขอเรียกว่า “สารเสพติด” หมายถึง สารใดก็ตามเมื่อรับเข้าสู่ร่างกายแล้ว โดยการกิน ฉีด สูบ หรือดมจะทำให้มีผลต่อจิตใจและร่างกายของผู้ใช้สารนั้น โดยเฉพาะลักษณะต่อไปนี้

ประการแรก ผู้ใช้สารต้องเพิ่มขนาดของสารตลอดเวลา

ประการที่สอง เมื่อหยุดใช้สารจะทำให้เกิดอาการอดสาร

ประการที่สาม ผู้ที่ใช้สารเป็นเวลานานจะเกิดมีความต้องการสารนี้มากขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ประการสุดท้าย ผู้ที่ใช้สารเป็นเวลานาน สารจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อสุขภาพและร่างกายของผู้ใช้นั้น

จากการศึกษา สรุปได้ว่ายาเสพติดหรือสารเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือ ด้วยประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญของผู้ที่ได้รับในลักษณะที่มีความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเสพต่อไปอีกเรื่อย ๆ มีความโน้มเอียงที่จะเพิ่มปริมาณของสิ่งเสพติดให้มากขึ้นทุกขณะ โดยแบ่งเป็น 4 ชนิด คือ ยาเสพติดประสาท ยากระตุ้นประสาทสมอง ยาหลอนจิตประสาทและยาที่ออก

ฤทธิ์หลายอย่าง ทั้งกดประสาท กระตุ้นประสาทและประสาทหลอน หรือยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน

2.3.2 ลักษณะของคดียาเสพติดและการดำเนินคดียาเสพติด

การสืบสวนและสวนหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดเป็นการดำเนินการที่มีความยุ่งยากซับซ้อนเป็นอย่างยิ่ง และจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่แยบยลในการแสวงหาข้อมูลและพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจจะเข้าไปดำเนินการ โดยใช้แนวทางการสืบสวนสอบสวนเช่นเดียวกับคดีอาญา โดยปกติ เนื่องจากในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่มีการดำเนินการในลักษณะองค์กรที่มีอิทธิพลและมีขอบข่ายดำเนินงานอย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการวางแผนการปฏิบัติการไว้ล่วงหน้าเป็นอย่างดีเพื่อหลีกเลี่ยงการสืบสวนติดตามจับกุมของเจ้าหน้าที่ กล่าวคืออาชญากรรมนี้มีลักษณะเป็นการประกอบอาชญากรรมแบบองค์กรอาชญากรรม คือ มีการสมรู้ร่วมคิดระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้เสพ ที่มีแผนการดำเนินการอย่างลับซับซ้อนและรอบคอบ อีกครั้งในบางกรณียังได้รับความช่วยเหลือร่วมมือจากผู้มีอิทธิพลด้วย และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดในองค์กร ได้จึงมักไม่มีการอ้างไปถึงผู้ร่วมกระทำความผิดอื่นและไม่มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการลักลอบนำเข้า หรือส่งออกแหล่งผลิตหรือวิธีการจำหน่ายแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมหรือพนักงานสอบสวน เพราะลักษณะของการปฏิบัติการที่มีการตัดตอน ไม่ให้มีการซัดทอดไปถึงบุคคลระดับสูงในองค์กรหรือเป็นเพราะเกรงกลัวต่ออิทธิพลของหัวหน้าขององค์กรนั่นเอง

อาชญากรรมยาเสพติดและการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีลักษณะที่สำคัญและแตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาอื่น ดังนี้¹⁷

ประการแรก อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีการดำเนินการที่มีลักษณะเป็นกระบวนการหรือเครือข่ายซึ่งบุคคลที่อยู่เบื้องหลังหรือระดับหัวหน้าขององค์กรมักจะเป็นเพียงผู้สั่งการเท่านั้นและไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการต่าง ๆ ขององค์กร จึงเป็นเรื่องยากที่จะสืบสวนเพื่อนำตัวบุคคลดังกล่าวเข้ามาสู่กระบวนการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมีการตัดตอน ผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมจึงมักจะเป็นเพียงผู้ค้าหรือผู้ขนส่งระยะเท่านั้น

¹⁷ ปัทมา วรรณิทธิ์. (2554). *การค้นหาคำความจริงในคดียาเสพติด : ศึกษากรณีการรับฟังบุคคลที่เป็นสายลับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 27.

ประการที่สอง อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง มักเป็นมูลเหตุให้เกิดการตัดสินใจที่จะกระทำความผิดได้ง่ายจากเงินได้มหาศาลกับการเสี่ยงเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้ง จึงส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะตัวตายตัวแทน

ประการที่สาม อาชญากรรมยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติ ด้วยผู้กระทำความผิดมักจะหาทางที่จะผันแปรทรัพย์สินของตนเองให้พ้นจากการถูกจับกุม เพราะผู้กระทำความผิดทราบว่าสถาบันการเงินเป็นแหล่งในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ ระยะเวลาที่ปรากฏนี้มีการนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้โดยไม่ผ่านสถาบันการเงิน เช่น นำเงินที่ได้จากการค้ายาไปซื้อรถยนต์คันที่ หรือไปซื้อทองรูปพรรณ อัญมณี หรือซื้อสัตว์เศรษฐกิจทั้งหลาย เช่น จระเข้ นกกระเจอกเทศ เป็นต้น

ประการที่สี่ อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการดำเนินการ เช่น ใช้มาตรการสมคบกันกระทำความผิด การผลักการะพิสูจน์ให้แก่จำเลย การล่อให้กระทำความผิด มาตรการควบคุมการนำส่ง การดักฟังทางโทรศัพท์ การคุ้มครองพยาน การชะลอการฟ้อง การต่อรองคำรับสารภาพ เป็นต้น

นอกจากนั้นอาชญากรรมยาเสพติดยังมีลักษณะพิเศษที่สำคัญอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ คดีอาญาทั่วไปมักจะปรากฏตัวผู้เสียหายอย่างชัดเจนอย่าง เช่น ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ วิวังทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ คือ เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์ ผู้เสียหายในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย คือ ผู้ถูกทำร้าย สำหรับคดียาเสพติดเป็นคดีที่ปราศจากผู้เสียหาย ผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อของยาเสพติดจะได้รับผลร้ายจากยาเสพติดโดยสภาพแล้วควรจะเป็นผู้เสียหายแต่ก็กลายเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นไม่ว่าผู้ผลิตจำหน่ายมิใช่ครอบครองและผู้เสพซึ่งยาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครองก็จะมีความคิด ดังนั้นการดำเนินคดียาเสพติดจึงต้องมีมาตรการคุ้มครองเจ้าพนักงานกฎหมาย เช่น การอำพราง การล่อซื้อ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม เป็นต้น

ดังที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่ทำในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เป็นการสนับสนุนความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น¹⁸ โดยได้ลงนามเป็นภาคีเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2543 ประเทศไทยจึงได้รับเอาหลักการและมาตรการในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่กำหนดในอนุสัญญาฯ มาปรับใช้เพื่อปราบปรามองค์กร

¹⁸ United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 Article I Statement of Purpose

อาชญากรรมยาเสพติดในประเทศไทย โดยการปรับปรุงกฎหมายภายในให้เหมาะสมทันสมัยและสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ

ในอนุสัญญาฯ ได้นิยามคำว่าองค์กรอาชญากรรมไว้ว่า หมายถึง กลุ่มบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปซึ่งดำรงอยู่ระยะเวลาหนึ่ง โดยมีการดำเนินการและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการก่ออาชญากรรมร้ายแรงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ด้านการเงินหรือผลประโยชน์อื่นใด ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม และคำว่าอาชญากรรมร้ายแรง หมายถึง การกระทำความผิดอาญาที่มีบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำความผิดนั้นเป็นโทษจำคุกอย่างน้อย 10 ปีหรือมากกว่า

นอกจากนี้ในอนุสัญญาฯ มีการกำหนดแนวทางเทคนิคการสอบสวนพิเศษที่จะนำมาใช้ในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การส่งมอบภายใต้การควบคุม การปฏิบัติการอำพราง การสะกดรอยตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือใช้รูปแบบอื่น ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะเรื่องการปฏิบัติการอำพรางเท่านั้น

เมื่อพิจารณาลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วจะเห็นว่าเข้าลักษณะของการเป็นองค์กรอาชญากรรมตามอนุสัญญาฯ กล่าวคือ มีการดำเนินการของกลุ่มบุคคลมากกว่า 3 คนในลักษณะของการร่วมกันกระทำการ และแบ่งงานกันทำตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การขนส่ง การขายจนกระทั่งถึงกลุ่มผู้ซื้อ ผู้เสพ โดยการกระทำดังกล่าวประสงค์จะได้ผลตอบแทนเป็นเงิน และเป็นการกระทำความผิดที่มีโทษร้ายแรง ลำพังเพียงการแสวงหาพยานหลักฐานโดยการใช้อำนาจตามกฎหมายทั่วไปยังไม่อาจเข้าถึงได้ หรือทราบถึงการกระทำและเครือข่ายของการดำเนินการดังกล่าวได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องนำมาตราการในการแสวงหาพยานหลักฐานตามแนวทางการปราบปรามและเทคนิคการสอบสวนองค์กรอาชญากรรมตามอนุสัญญาฯ มาใช้กับการปราบปรามยาเสพติดในประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศภาคีแห่งอนุสัญญาฯ ได้

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของประเทศไทยที่ได้กำหนดโทษในทางอาญาไว้ คือ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังนั้นการดำเนินคดียาเสพติดจึงต้องนำหลักเกณฑ์ในบทบัญญัติภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับในคดียาเสพติดด้วย เว้นแต่ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดข้างต้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องนั้น ๆ ไว้เป็นพิเศษ

ลักษณะเฉพาะที่สำคัญของกฎหมายยาเสพติดซึ่งแตกต่างไปจากกฎหมายอาญาทั่วไป¹⁹ คือ เรื่องของข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบ โดยหลักการนำสืบพยานในคดีอาญานั้น โจทก์จะต้องนำสืบว่า จำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้องจริง โดยจำเลยจะสืบพยานแก้ข้อกล่าวหาที่นั้น เว้นแต่มีบทบัญญัติที่มีข้อสันนิษฐานเฉพาะเรื่อง ฝ่ายที่ได้ประโยชน์จากข้อสันนิษฐานเพียงแต่พิสูจน์ว่ามีข้อเท็จจริงครบถ้วนตามองค์ประกอบของข้อสันนิษฐานและคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่สืบหักล้างข้อสันนิษฐานนั้น แต่ในคดียาเสพติดบทสันนิษฐานเด็ดขาดซึ่งหากโจทก์สามารถพิสูจน์ถึงลักษณะของการกระทำความผิดได้ว่าผู้กระทำความผิดได้กระทำการนั้น ๆ เช่น กระทำการผลิต นำเข้า ส่งออก ครอบครองและมีสารเสพติดของกลางเป็นไปตามปริมาณที่กฎหมายกำหนดก็ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายตามฐานที่กฎหมายสันนิษฐานไว้บทบัญญัติดังกล่าวปรากฏในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 เช่น

กรณีการผลิตนำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการผลิตนำเข้าส่งออกหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(1) เต็มซีโตรโลเซอ์ไบด์ หรือ แอลเอสดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์จุดเจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไปหรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนลิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไปหรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนลิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(3) ยาเสพติดให้โทษในประเภทหนึ่งนอกจาก (1) และ (2) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์สามกรัมขึ้นไป”²⁰

การมียาเสพติดให้โทษในประเภท 2 ไว้ในครอบครองคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไป ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย²¹

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2545). *สำนักปราบปรามยาเสพติดส่วนพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายการประสานงานและการรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. หน้า 35.

²⁰ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560. มาตรา 3

²¹ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560. มาตรา 4

กรณีการมียาเสพติดให้โทษในประเภท 4 หรือในประเภท 5 ไว้ในครอบครองมีปริมาณตั้งแต่สิบกิโลกรัมขึ้นไป ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย²²

นอกจากนี้ยังมีบทสันนิษฐานที่ไม่เด็ดขาดกำหนดไว้ใน คือ การมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 3 เกินจำนวนที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ให้สันนิษฐานว่ามีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายประกอบกับในประกาศกระทรวงสาธารณสุข(ฉบับที่ 181) พ.ศ. 2544 เรื่องกำหนดจำนวนยาเสพติดให้โทษประเภท 3 ดำรับที่มีโคเคอินเป็นส่วนผสมที่สันนิษฐานว่ามีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย ได้กำหนดให้สารเสพติดที่มีโคเคอินเป็นส่วนผสมเกินจำนวน 250 มิลลิกรัม หรือ 30 เม็ดหรือ 30 แคปซูลให้สันนิษฐานว่ามีไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย²³

ในเรื่องข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในคดียาเสพติดนี้ มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าการกำหนดข้อสันนิษฐานดังกล่าวไว้ในกฎหมายจะเป็นการขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาหรือไม่ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้ความคุ้มครองบุคคลไว้ว่า ในคดีอาญาจะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้ตามกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นธรรม ในเรื่องนี้มีกรณีการนำขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นที่ว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสอง ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมาตรา 33 หรือไม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาแล้วเห็นว่าวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดเพื่อปราบปรามควบคุมยาเสพติดให้โทษให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย จึงต้องมีบทลงโทษที่หนักกว่าปกติ รวมทั้งมีมาตรการลงโทษที่เด็ดขาดการที่กฎหมายกำหนดปริมาณยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 เป็นจำนวนที่ชัดเจนตามมาตรา 15 วรรคสองนั้น มุ่งที่จะลงโทษผู้ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 ซึ่งคำนวณสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่ 20 กรัมขึ้นไปเสมือนว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นไปเพื่อจำหน่าย เนื่องจากสารเสพติดดังกล่าวเป็นภัยต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง อย่างไรก็ตามการกำหนดปริมาณสารเสพติดให้โทษในประเภทที่ 1 เป็นเพียงเกณฑ์เปรียบเทียบฐานความผิดที่จะนำไปสู่การลงโทษเท่านั้น โดยผู้ที่ได้รับโทษดังกล่าวจะต้องผ่านการพิสูจน์หรือนำสืบของ โจทก์แล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยศาลเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดและกำหนดโทษดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงได้วินิจฉัย

²² พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560. มาตรา 5

²³ พระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2522. มาตรา 20 วรรคท้าย

ว่าพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 15 วรรคสองนั้นไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา 33²⁴

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ในการกำหนดข้อสันนิษฐานเรานี้ไว้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ไทยเป็นภาคีอนุสัญญาและเนื่องด้วยความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นภัยที่กระทบต่อสังคมจึงควรมีบทลงโทษที่หนักกว่าปกติและไม่เป็นข้อกฎหมายที่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

2.3.3 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรมในคดียาเสพติด

องค์กรอาชญากรรมเป็นการกระทำร่วมกันของกลุ่มสมาชิกในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย หรือกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่ถูกกฎหมาย แต่โดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย มีโครงสร้างขององค์กรและการบังคับบัญชาตามลำดับชั้น และการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะกระทำโดยสมาชิกระดับล่าง ส่วนหัวหน้าหรือบุคคลในระดับสูงขององค์กรจะเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีและประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายบังหน้า อาจจะเป็นบุคคลที่รู้จักในวงสังคมเนื่องจากการกระทำผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมจะให้ผลตอบแทนสูง อาชญากรจึงใช้เงินและทรัพย์สินที่ได้จากการทำความผิดในการแสวงหาอิทธิพลและจัดหาบริวารเพื่อสอดคล้องการปราบปรามของเจ้าหน้าที่²⁵

โครงสร้างขององค์กรอาชญากรรมอาจมีลักษณะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมนั้นๆ แต่โดยทั่วไปจะมีสายบังคับบัญชาแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 (หัวหน้านายทุนหรือตัวการใหญ่ซึ่งอยู่เบื้องหลัง) เป็นผู้ปกครองสั่งการและรับผิดชอบในกิจการขององค์กรทั้งหมด ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหัวหน้าจะมีเพียงคนเดียวและบุคคลนี้จะไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจการและทรัพย์สินที่จะได้มาจากการกระทำผิดกฎหมาย เว้นแต่จะได้มีการฟอกเงินนั้นแล้วและมักจะประกอบอาชีพสุจริตบังหน้า

ระดับที่ 2 ผู้ช่วย มีหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานและรายงานให้หัวหน้าทราบ ตลอดจนมีการรับคำสั่งหรือนโยบายจากหัวหน้าเพื่อดำเนินการต่อไป

²⁴ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 11/2554. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 2ก. น. 104-187. 3 มกราคม 2545.

²⁵ อรรถพร ลิขิตจิตถะ และคณะ. (2548). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์และการพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ. กรุงเทพฯ: สถาบันกฎหมายอาญาสำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า 9.

ระดับที่ 3 หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ทำหน้าที่เป็นฉนวนอยู่ระหว่างผู้ที่อยู่ระดับสูงกับระดับต่ำ เพื่อเป็นการป้องกันและปิดกั้นไม่ให้เจ้าหน้าที่สืบสวนไปถึงระดับสูง

ระดับที่ 4 ผู้ปฏิบัติการ เป็นระดับต่ำสุด โดยจะเป็นผู้ที่ลงมือปฏิบัติการตามคำสั่งของผู้ที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งผู้ปฏิบัติการจะเป็นบุคคลที่ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมได้มากกว่าระดับอื่น²⁶

จึงจะเห็นได้ว่ารูปแบบของการดำเนินงานในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้นมีลักษณะเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมที่ครอบคลุมทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยจะมีข้อบังคับเกี่ยวกับความจงรักภักดีและความซื่อสัตย์ต่อองค์กรที่มีความเข้มงวดมาก หากมีการฝ่าฝืนจะต้องถูกลงโทษอย่างรุนแรงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตร่างกายของตนเอง บุคคลในครอบครัว และผู้ใกล้ชิดด้วย ดังนั้นหากมีการจับกุมบุคคลในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการจับกุมบุคคลในระดับผู้ปฏิบัติการ อันได้แก่ ผู้ลำเลียง หรือรับจ้างขนส่งยาเสพติด ผู้รับซื้อทั้งรายใหญ่และรายย่อย รวมทั้งผู้เสพ ผู้ถูกจับกุมจึงมักจะไม่ได้มีส่วนร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนเพื่อขยายผล รวมทั้งไม่ให้เกิดการขัดทอดไปยังผู้ร่วมกระทำความผิดอื่นซึ่งอยู่ในระดับที่เหนือกว่าตน

2.3.4 การแสวงหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติดโดยวิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษ

ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่ทำในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000²⁷ กำหนดให้ประเทศภาคีสมาชิกสามารถนำเทคนิคการสอบสวนคดีพิเศษไปปรับใช้ตามกรอบของกฎหมายภายในของแต่ละประเทศเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งมีหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการนำเทคนิคไปใช้ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง รัฐภาคีจะใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อให้มีการจัดส่งภายใต้การควบคุมอย่างเหมาะสมภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมายของรัฐภาคีนั้น และหากเห็นสมควรจะให้มีการใช้เทคนิคการสอบสวนพิเศษอย่างอื่น โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐ เช่น การเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์หรือการเฝ้าติดตามโดยใช้รูปแบบอื่น ๆ หรือการปฏิบัติการลับเพื่อความมุ่งหมายในการต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร

ประการที่สอง เพื่อความมุ่งหมายในการสืบสวนสอบสวน รัฐภาคีจะได้รับการส่งเสริมให้ทำความตกลงหรือข้อตกลงทวิภาคีหรือเพื่อพหุภาคีที่เหมาะสมตามความจำเป็น เพื่อใช้เทคนิคการ

²⁶ ปัทมา วะรินทร์. (2554). *การค้นหาคำความจริงในคดียาเสพติด : ศึกษากรณีการรับฟังบุคคลที่เป็นสายลับ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 36.

²⁷ United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 Article 20

สอบส่วนพิเศษในระดับระหว่างประเทศตามความตกลงหรือข้อตกลงนั้น โดยจะต้องสอดคล้องกับหลักความเท่าเทียมกันของอธิปไตยแห่งรัฐและจะต้องมีการดำเนินการอย่างเคร่งครัดภายใต้ข้อกำหนดของความตกลงหรือข้อตกลงนั้น

ประการที่สาม ในกรณีที่ไม่มีความตกลงหรือจัดการตามในประการที่สอง การใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษในระดับระหว่างประเทศจะทำเป็นรายกรณีไป และอาจต้องนำความตกลงและความเข้าใจระหว่างกันในเรื่องทางการเงินมาพิจารณาด้วย โดยคำนึงถึงเขตอำนาจของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

ประการสุดท้าย การจัดส่งภายใต้การควบคุมในระดับระหว่างประเทศ อาจให้รวมถึงวิธีการ เช่นการสกัดและอนุญาตให้สิ่งของยังคงสภาพเดิม หรือมีการเคลื่อนย้ายลับเปลี่ยนทั้งหมดหรือบางส่วนทั้งนี้โดยความยินยอมของรัฐภาคีที่เกี่ยวข้อง

วิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษประกอบด้วยวิธีการต่าง ๆ คือ การจัดส่งภายใต้การควบคุม การปฏิบัติการลับหรือการปฏิบัติการอำพราง และการเฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์

ดังนั้นการที่ประเทศไทยเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรจึงทำให้มีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงตามอนุสัญญาเพื่อให้การปราบปรามอาชญากรรมและองค์กรเป็นไปอย่างได้ผล จึงมีการนำแนวคิดและเทคนิคการสืบสวนพิเศษต่าง ๆ ที่กำหนดในอนุสัญญามาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายใน เพื่อเป็นฐานอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว

การปฏิบัติการอำพราง หมายถึงการสืบสวนและเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมลับเป็นการปฏิบัติการ โดยตรงต่ออาชญากรรมในเหตุการณ์เดียวหรือในกลุ่มองค์กรช่วงระยะหนึ่ง โดยผู้ปฏิบัติการอำพรางจะเข้าไปอยู่ในองค์กรอาชญากรรมเพื่อสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานและสืบทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรมและจะมีการกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติการซึ่งอาจเป็นเพียงระยะเวลาดสั้น ๆ หรือใช้ระยะเวลานานปี

การปฏิบัติการอำพรางเป็นวิธีการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพและมีความจำเป็นที่จะนำไปใช้เพื่อแทรกซึมเข้าไปหาข้อมูลในระดับสูงของกลุ่มองค์กรอาชญากรรม โดยการแอบแฝงหรือซ่อนเร้นสถานะและข้อมูลของตนเอง เช่น ชื่อ ที่อยู่ ฐานะ อาชีพ และอาจจะต้องเข้าไปล่อให้ประชาชนที่ไม่รู้เรื่องในอาชญากรรมให้ข้อมูลที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการปราบปรามและการดำเนินคดีต่อไป ซึ่งแม้ว่าวิธีดังกล่าวนี้จะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพแต่มักจะถูกนำมาใช้เป็นวิธีการสุดท้าย เพราะถือว่าการปฏิบัติการที่มีความอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของผู้ปฏิบัติการเป็นอย่างมาก

และอาจจะมีการเปิดเผยฐานะของผู้ปฏิบัติการได้ นอกจากนี้การปฏิบัติการอาจได้รับการร้องขอจากสมาชิกในองค์กรอาชญากรรมให้ร่วมกระทำความผิดหรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการผิดกฎหมายด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ปฏิบัติการอำพรางที่จะเข้าไปร่วมในกิจการขององค์กร เช่น การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน การเสพยาเสพติด การฆาตกรรม ดังนั้นการปฏิบัติการจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และต้องมีการวางแผนอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ

แต่อย่างไรก็ตามการปฏิบัติการลับนี้เป็นการกระทำที่กระทบสิทธิของบุคคลที่ถูกกล่าวหาเป็นอย่างมาก จึงมีประเด็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพียงใด เหตุอันสมควรในการปฏิบัติการลับจะต้องกำหนดไว้เพียงใดจึงจะได้สัดส่วนกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นผู้ถูกกล่าวหา รวมทั้งต้องระมัดระวังในการปฏิบัติการเพื่อมิให้มีการยกข้อต่อสู้ในชั้นการสอบสวนและการพิจารณาคดีว่าเป็นการล่อให้กระทำความผิด ในแต่ละประเทศจึงได้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติการดังกล่าวไว้แตกต่างกัน เช่น ในสหรัฐอเมริกา กำหนดเงื่อนไขก่อนที่จะปฏิบัติการลับ ก็จะต้องเป็นเหตุที่ไม่สามารถดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมายได้ ขอบเขตที่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการควรหลีกเลี่ยงการฝังตัวหรือการบีบบังคับ ควรจะปฏิบัติการในรูปแบบของการสร้างโอกาสเหลืออำนาจความสะดวกแก่เป้าหมายในการกระทำความผิด และจะต้องมีความชัดเจนในการพิสูจน์ว่าจำเป็นมีการกระทำความผิดก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเข้าปฏิบัติการดังกล่าว เป็นต้น

แนวทางการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานตำรวจในปัจจุบันมีลักษณะการดำเนินการหลายรูปแบบ เช่น

รูปแบบที่หนึ่ง คือ การอำพรางบุคคล โดยเป็นการอำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มขององค์กรอาชญากรรมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรม ซึ่งบางครั้งอาจมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดร่วมอยู่ด้วย บางกรณีเจ้าหน้าที่อาจใช้บุคคลอื่นเข้าไปอำพรางตัว โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลที่รักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัวจะมีลักษณะเหมือนสายลับแต่เปิดตัวเองให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าตนเป็นบุคคลอื่น ทั้งการปกปิดฐานะอาชีพการงาน นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ให้ข้อมูลข่าวสารซึ่งเรียกว่าผู้แจ้งข่าวหรือผู้ให้ข่าวเป็นบุคคลซึ่งให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมอาชญากรรมโดยการเข้าร่วมหรือเกี่ยวพันกับกิจกรรมอาชญากรรมนั้น ซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการนำบุคคลประเภทนี้มาเป็นพยานด้วย

รูปแบบที่สอง คือ การอำพรางเอกสาร ซึ่งปกตินั้นการอำพรางบุคคลจะสามารถเข้าไปในสถานที่หรือเข้าร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้โดยง่าย แต่หากว่าเป้าหมายมีศักยภาพหรือมีอิทธิพลในพื้นที่อาจจะให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐขอตรวจดูบัตรประจำตัวหรือเอกสารใด ๆ จากตัวเจ้าหน้าที่อำพราง ซึ่งอาจทำให้เรื่องที่กำลังสืบสวนอยู่เกิดความเสียหายหรือเจ้าหน้าที่อำพรางอาจจะได้รับอันตรายได้ ดังนั้นการมีบัตรแสดงตัวประกอบกับการปลอมตัวเข้าไปสืบสวนหาข่าวก็จะทำให้เป้าหมายมีความสงสัยในตัวเจ้าหน้าที่อำพรางน้อยลง หรือไม่มีเลย เจ้าหน้าที่อำพรางจะมีความปลอดภัยมากขึ้น จึงอาจประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนขึ้นเป็นพิเศษ

รูปแบบที่สาม คือ การอำพรางยานพาหนะ โดยส่วนใหญ่ผู้ก่ออาชญากรรมหรือกลุ่มเป้าหมายที่จะกระทำผิดหรือกระทำผิดมาแล้วโดยมากจะระมัดระวังตัวเป็นอย่างมาก ยานพาหนะที่ขับตามหลังหรือจอดระยะใกล้ชิดกับบ้านหรือยานพาหนะของเป้าหมายจะเป็นจุดต้องสงสัยของผู้ก่ออาชญากรรมหรือกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด การอำพรางจึงอาจใช้ยานพาหนะสำหรับการสืบสวน โดยการปลอมเป็นรถของบริษัทหรือองค์กรใด ๆ และการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของทางราชการมาดัดแปลงทำเป็นรถยนต์โดยสารสาธารณะ หรือนำรถตู้มาดัดแปลงเป็นรถบริษัทหรือองค์กรใด ๆ เพื่อจอดสังเกตการณ์หรือบรรทุกกำลังเข้าปฏิบัติการตรวจค้นจับกุมเพื่อไม่ให้ผู้กระทำ ความผิดรู้ตัวเสียก่อน

รูปแบบที่สี่ คือ การอำพรางสถานที่ โดยการปฏิบัติการทางลับด้วยการอำพรางที่อยู่ฐานที่เฝ้าสังเกตติดตามเป้าหมายเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษอย่างหนึ่ง กรณีเป้าหมายผู้ต้องสงสัยหรือเป้าหมายที่ต้องทำการสืบสวนมีสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เจ้าหน้าที่สืบสวนไม่สามารถที่จะเฝ้าสังเกตการณ์ได้ ย่อมมีความจำเป็นต้องเข้าไปเข้าบ้านหรืออาคารพาณิชย์เพื่อเฝ้าสังเกต หรือบางกรณีต้องอำพรางจะทำเป็นร้านรับซื้อของเก่าเพื่อลวงให้คนร้ายมาติดต่อ เนื่องจากร้านรับซื้อของเก่าเป็นแหล่งรับซื้อหรือเสนอขายของที่ได้มาจากการโจรกรรม ร้านค้าของเก่าหรือโรงรับจำนำจึงเป็นสถานที่ที่ทำให้เจ้าหน้าที่อำพรางสามารถทราบความเคลื่อนไหวรวมทั้งข่าวสารของกลุ่มมิจฉาชีพได้ ในคดียาเสพติดเจ้าหน้าที่อำพรางที่สืบสวนอาจจัดหาสถานที่เปิดเป็นร้านขายเครื่องอุปกรณ์ที่อาจใช้ในการผลิตยาเสพติด เช่น โรงกลึงรับทำหัวตอก หรือขายอุปกรณ์ปั่นเม็ดยา หรือขวดแก้ว วิทยาศาสตร์ที่ต้องใช้ในกระบวนการผลิตยาเสพติด เป็นต้น

รูปแบบที่ห้า คือ การอำพรางสถานการณ์ ในการเข้าปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมาย บางกรณีผู้กระทำความผิดมีความเชี่ยวชาญในสภาพภูมิประเทศหรือเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการเดินทางเข้าไปโดย

ปกติ นอกจากนี้การใช้กำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมากเข้าตรวจค้นเป้าหมายอาจทำให้ภารกิจล้มเหลวจึงจำเป็นต้องสร้างฐานะการอำพรางขึ้นมาเพื่อเป็นการพรางไม่ให้เป้าหมายรู้ตัว

รูปแบบที่หก คือการอำพรางอาชีพ ในสถานการณ์ต่าง ๆ การเข้าไปในพื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่เป้าหมายบางเป้าหมายซึ่งเป็นเป้าหมายที่จำเป็นต้องเข้าไปสืบสวนหาข่าวการอำพรางตัวโดยการเปลี่ยนแปลงใบหน้าทรงผมเสื้อผ้าอาจจะไม่เพียงพอ แต่ถ้ามีอาชีพอำพรางที่เหมาะสมก็จะทำให้การอำพรางสมบูรณ์มากขึ้น ช่วยลดความสงสัยจากผู้กระทำความผิดที่เป็นเป้าหมายหรืออาจจะไม่สงสัยเลย และในบางกรณีอาจต้องใช้เวลาานพอสมควรในการอำพรางอาชีพเพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน

รูปแบบที่เจ็ด คือ การอำพรางข้อมูลข่าวสาร โดยในทางการสืบสวนบางกรณีนั้นจำเป็นต้องใช้การอำพรางข้อมูลข่าวสารเนื่องจากการตรวจค้นจับกุมในคดีนั้น ๆ อาจสร้างความเสียหายแก่ผู้กระทำความผิดเป็นมูลค่าทรัพย์สินจำนวนมากหรือต้องรับโทษในอัตราที่สูงขึ้นหรือถูกปิดกิจการ เช่น โรงงานผลิตซีดีเถื่อน หรือ โรงงานผลิตยาเสพติด ผู้กระทำความผิดเหล่านี้จึงอาจมีกลยุทธ์ในการติดตามความเคลื่อนไหวของฝ่ายเจ้าหน้าที่ เช่น ทำความรู้จักรับกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องบางคนและมีการส่งมอบผลประโยชน์รายเดือนหรือส่วยรายเดือนให้กับเจ้าหน้าที่ผู้นั้น ทำให้การเข้าจับกุมล้มเหลวไม่สามารถจับกุมได้เพราะผู้ประกอบการรู้ตัวล่วงหน้าหรือบางครั้งก็มีการจัดฉากให้มีแต่สิ่งของที่ไม่ผิดกฎหมายไว้ ในการปฏิบัติการจึงอาจมีการอำพรางโดยแจ้งว่าจะไปตรวจสถานที่อื่นแทนแล้วก็มีคำสั่งให้เข้าตรวจค้นจับกุมเป้าหมายนั้น²⁸

2.4 แนวคิดการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา

ในการแสวงหาพยานหลักฐาน บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้มีความหมายของการสืบสวนและสอบสวนนั้นเป็นการกระทำใน 2 ประการประกอบกัน อันได้แก่ การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานประการหนึ่ง กับการรวบรวมพยานหลักฐานอีกประการหนึ่ง ซึ่งพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 บัญญัติไว้ว่า หมายถึง “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการจงใจมีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวล

²⁸ อมเรศฤทธิ์ วัฒนวิบูลย์. (2551). เอกสารกรณีศึกษาการปฏิบัติงานสืบสวนของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย หัวข้อ การสืบสวนคดียาเสพติดโดยวิธีการอำพรางและวิธีการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม. หน้า 89.

กฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” ฉะนั้นพยานหลักฐานได้แก่ พยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานบุคคลซึ่งพยานหลักฐานทั้ง 3 ประเภทนั้นมีความแตกต่างกัน คือ

พยานบุคคล คือ ผู้ที่มาเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ด้วยการให้ถ้อยคำซึ่งบุคคลรู้เห็นเหตุการณ์หรือได้ยิน ได้ฟังเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประเด็นแห่งคดีนั้น ๆ²⁹

พยานเอกสาร คือ สิ่งที่จารึกด้วยลายลักษณ์อักษร ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะใด ๆ ที่มีเนื้อหาของความคิดเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนาที่มีรูปร่างโดยตัวอักษร ทั้งนี้ไม่ว่าจะกระทำลงในวัตถุชนิดใด³⁰

พยานวัตถุ คือ วัตถุหรือสิ่งใดที่อาจพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้โดยการตรวจดู มิใช่ด้วยการอ่านหรือพิจารณาจากข้อความที่บันทึกไว้ เช่น มีดหรือปืนของกลางที่โจทก์นำสืบเพื่อแสดงว่าจำเลยกระทำผิด สถานที่ที่คู่ความขอให้ศาลไปเดินเผชิญสืบเพื่อพิสูจน์ว่ามีการบุกรุกกันหรือไม่ หรือบาดแผลที่ตัวผู้เสียหายเพื่อแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาเพียงทำร้ายหรือมีเจตนาฆ่า เช่นนี้ย่อมเป็นการนำสืบพยานวัตถุ ตัวบุคคลเองก็อาจเป็นพยานวัตถุได้เช่นกันที่ศาลหรือบาดแผลที่ตัวผู้เสียหาย³¹ เป็นต้น

การที่พยานหลักฐานจะเป็นที่ยอมรับในชั้นศาลได้จะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการ การหลีกเลี่ยงหรือปฏิบัติเบี่ยงเบนไปจากกฎเกณฑ์พื้นฐาน 4 ประการนี้จะทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานนั้นสูญเสียไป คือ

ประการแรก การป้องกันรักษาสถานที่เกิดเหตุ เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจคนแรก (เจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่) ไปถึงสถานที่เกิดเหตุ จนกระทั่งเจ้าหน้าที่ผู้ชำนาญการ (แพทย์เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน) ทำการตรวจสถานที่เกิดเหตุเสร็จสิ้น

ประการที่สอง การตรวจ การเก็บพยานหลักฐานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย หมายถึง บุคคลที่ทำการเก็บพยานหลักฐานนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในการเข้าและเก็บพยานวัตถุในสถานที่เกิดเหตุได้ เช่น พนักงานสอบสวน เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน หรือเจ้าหน้าที่วิทยาการตำรวจ เป็นต้น

²⁹ คณิต ณ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 89.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

ประการที่สาม การกระทำ การค้นหาพยานหลักฐานอย่างเหมาะสม ผู้ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ จะต้องไม่มองข้ามหรือละเลยพยานวัตถุทุกชิ้น ถ้าสงสัยว่าสิ่งนั้นจะเป็นพยานวัตถุหรือไม่ ให้ทำการเก็บไว้ก่อน พร้อมทั้งระบุนรายละเอียดของพยานวัตถุ ตำแหน่งที่พบและบรรจุหีบห่อรักษาไว้อย่างเหมาะสม

ประการสุดท้าย มีลูกโซ่การครอบครองพยานหลักฐาน โดยตลอด หมายถึง พยานหลักฐานนั้น จะต้องอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลของบุคคลหรือหน่วยงานตั้งแต่เริ่มเก็บจนกระทั่งแสดงในชั้นศาลโดยไม่ขาดช่วงของการครอบครองเลย ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงการครอบครอง เช่น ส่งของกลางไปตรวจพิสูจน์ยังห้องปฏิบัติการจะต้องมีหลักฐานแสดงการรับส่งของกลางนั้น โดยตลอด

ซึ่งในบางครั้งนั้น การรวบรวมพยานหลักฐานก็มีความจำเป็นที่จะต้องกระทบต่อสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี

เนื่องจากพยานหลักฐานเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในคดีอาญา และการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานอาจมีการกระทบกับสิทธิเสรีภาพบางประการของบุคคลได้ จึงมีการกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นการให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อพิสูจน์ความจริงรวมทั้งเป็นการกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการใช้อำนาจตามอำเภอใจและการกระทำละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลจนเกินสมควร

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดบทบัญญัติที่ให้อำนาจทั่วไปในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนไว้ในมาตรา 131 ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีโดยมิใช่แสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยเท่านั้น แต่ต้องหาพยานหลักฐานที่ใช้พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญาซึ่งใช้หลักการตรวจสอบ คือ เจ้าพนักงานและศาลมีหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีให้ปรากฏ อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับข้อสันนิษฐานเบื้องต้นในการดำเนินคดีอาญาที่จะต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์จนปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง

นอกจากนั้นยังได้ให้อำนาจในการดำเนินการต่าง ๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดี ได้แก่ อำนาจในการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุหรือเอกสารใด ๆ โดย

วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจจำเป็นจะต้องทำการตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผม หรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ตามความในมาตรา 131/1 รวมถึง อำนาจในการตรวจตัว การค้น การออกหมายเรียกบุคคลที่ครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน ได้เพื่อให้ส่งสิ่งของตามหมายนั้น และการยึดสิ่งของ ตามความในมาตรา 132

สำหรับผู้มีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดี ตามนิยามในมาตรา 2 (6) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน โดยการสอบสวนตามความหมายในมาตรา 2 (11) หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายตามที่กำหนดในบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายที่พนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ทั้งนี้ตามที่กำหนดใน มาตรา 17 มาตรา 18 ซึ่งมีการกำหนดเป็นอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ

นอกจากนี้ ในกฎหมายเฉพาะได้มีการกำหนดให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นบุคคลที่ รัฐมนตรีหรืออธิบดีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามกฎหมายเฉพาะเรื่องนั้นมีอำนาจต่าง ๆ ในการรวบรวม พยานหลักฐานเพื่อทำการสอบสวนการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายนั้น ๆ ด้วย เช่น ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้มี “พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ” และ “เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ” ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้มีอำนาจหน้าที่สืบสวน และยังสามารถทำการ สอบสวนคดีพิเศษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายด้วย

2.5 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมกับการใช้สายลับในคดียาเสพติด

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม หรือ Crime control นั้น เป็นทฤษฎีที่เน้นหนักทางด้าน ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเป็นทฤษฎีที่มุ่งจะควบคุม ระวัง และปราบปราม อาชญากรรมเป็นหลักใหญ่³² การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจะควบคุมและปราบปราม อาชญากรรมหรือจับกุมอาชญากรมาลงโทษตามกฎหมายได้จะถูกประชาชนเพ่งเล็งว่าความสงบ เรียบร้อยของสังคมสูญสิ้นไป และเสรีภาพของประชาชนผู้สุจริตได้รับความกระทบกระเทือน

³² พงษ์ธร ธัญญสิริ. (2555). *กระบวนการและการบริหารงานยุติธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ราชการเฉลิมพระ เกียรติฯ. หน้า 12.

ถ้าหากว่ากฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้แล้ว ความไม่นำพาและไม่เคารพต่อกฎหมายก็จะเพิ่มมากขึ้น ผลเมืองที่เคารพกฎหมายจะตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม สิทธิของสุจริตชนจะถูกคุกคาม และผลประโยชน์จะถูกถ่วงละเมิด เสถียรภาพในชีวิตและทรัพย์สินของเขาย่อมจะลดน้อยลงไป และในที่สุดอาจจะทำให้เขาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในสังคมได้

วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกระบวนการทางอาญาของรัฐจะต้องให้หลักประกันต่อสังคม ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว เราจะต้องปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม อาทิเช่น การสืบสวนสอบสวนคดีอาญา การดำเนินคดี การพิสูจน์ความผิด และการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งถูกศาลพิพากษาลงโทษแล้วอย่างได้ผล

กระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดสูง และการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดสูง โดยการใช้ทรัพยากรอย่างจำกัดการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีความรวดเร็วและแน่นอน

ความรวดเร็วในที่นี้ หมายถึง มีวิธีปฏิบัติที่เป็นแบบแผน แต่ในขณะเดียวกันก็ยืดหยุ่นได้บ้าง ส่วนความแน่นอน หมายถึง โอกาสที่ผู้กระทำผิดจะรอดพ้นจากการถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุดขั้นตอนในกระบวนการทางอาญาจะต้องไม่มีแบบวิธีที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดี

ตามทฤษฎีนี้ การค้นหาข้อเท็จจริงในคดีจะพยายามให้ยุติในขั้นต้นของกระบวนการยุติธรรมให้มากที่สุด อาทิเช่น คดียุติในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมากกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็น ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการดำเนินงานตามขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมควรจะอยู่ภายใต้อำนาจของพนักงานสอบสวนและอัยการเป็นส่วนใหญ่

คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงซึ่งเข้ามาสู่ระบบความยุติธรรมตามทฤษฎีนี้จะดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก ดังนั้นจึงมีผู้เรียกว่า “กระบวนการกลั่นกรอง”³³ ในแต่ละขั้นตอนดังนี้ การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสืบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องยังศาล การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลยขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 151.

ส่วนการกลั่นกรองคดีจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นตามลำดับ และวิธีที่ถือว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการ อาทิเช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อนหรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้ หรือไม่ทราบแน่ชัดว่ากระทำความผิดก็ให้ปล่อยตัวไปแทนที่จะนำตัวผู้ต้องหาตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วศาลพิพากษาปล่อยตัวจำเลยไป เป็นต้น

ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ คือ ขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในชั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้

ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้อ้างว่าฝ่ายปกครองจากค้นหาข้อเท็จจริงในคดีได้ดีกว่าศาล ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงมุ่งถึงการมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง (ตำรวจและอัยการ) ที่มีคุณภาพสูง

ตามระบบยุติธรรมเช่นนี้ ประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมจึงมีผลที่อาจเป็นไปได้ 2 ประการคือ

ประการแรก การปลดปล่อยผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์โดยเร็ว

ประการที่สอง การดำเนินคดีต่อผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานแน่นแฟ้น หรือผู้ต้องหาไร้สารภาพ

สรุปคือ ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมดังกล่าวนี้ มุ่งเน้นไปที่ที่การควบคุมและปราบปราม อาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นถือว่าเป็นเรื่องรองลงไป โดยมีเป้าหมายหลักที่ตรงกันคือ มุ่งที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมเป็นส่วนรวม แต่ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมอาจเป็นผลทำให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่บางประการ เช่น การจับกุมโดยมิชอบ การค้นโดยมิชอบ การปฏิบัติกรอำพราง การปฏิบัติการล่อซื้อของสายลับ การสอบสวนโดยใช้กำลังบังคับขู่เข็ญและล่อลวงหรืออื่น ๆ เป็นต้น

2.6 วิธีการสืบพยานในคดีอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานลับหลังจำเลย

หลักเกณฑ์การสืบพยานในคดีอาญาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งโดยหลักแล้วการสืบพยานจะต้องกระทำในศาลต่อหน้าจำเลยโดยเปิดเผยแต่มีบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้สามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้

2.6.1 ความสำคัญของพยานบุคคล

พยานบุคคลนับว่าเป็นพยานที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา เนื่องจากพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานตั้งแต่ในกระบวนการขั้นสืบสวนสอบสวนตลอดจนถึงกระบวนการชั้นพิจารณาคดี และแม้ในคดีแพ่งก็จะขาดพยานบุคคลไม่ได้ ถึงแม้ว่าในคดีแพ่งนั้นจะมีพยานเอกสารเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นการทำเอกสารหลักฐานในการติดต่อทำนิติกรรมก็ยังคงต้องมีพยานบุคคลเพื่อสืบประกอบพยานเอกสารเพิ่มเติม จึงอาจกล่าวได้ว่าพยานบุคคลเป็นพยานที่สำคัญสำหรับทุกคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรืออาญาก็ตาม และเป็นพยานที่มีความสำคัญมากที่สุดในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่อศาล เนื่องจากหากพยานบุคคลอยู่เฉย ๆ ไม่เบิกความศาลก็จะไม่ได้ข้อเท็จจริงแต่อย่างใด ต่างจากพยานเอกสารและพยานวัตถุซึ่งศาลอาจได้ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ ดังนั้นการจะเป็นพยานบุคคลได้จึงต้องมีการเบิกความ³⁴

จึงเห็นได้ว่าพยานบุคคลมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการพิจารณาคดีอาญา เพราะเป็นผู้ให้ข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็นมาแก่ศาล อันจะทำให้ปัญหาและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในคดีมีความกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลให้นำมาสู่กระบวนการวินิจฉัยที่ถูกต้องและแม่นยำ สามารถโทษผู้กระทำความผิดและปล่อยตัวผู้บริสุทธิ์สู่อิสรภาพโดยเร็ว พยานบุคคลในคดีอาญาเป็นพยานหลักฐานหนึ่งในสามของพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 226 ที่บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้” ซึ่งในคดีอาญานั้นตั้งแต่ชั้นกระบวนการสืบสวนสอบสวนตลอดจนถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล พยานบุคคลถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมากในคดีอาญาที่ขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาชั้นศาลจำเป็นต้องมีพยานบุคคลมาสืบแสดงข้อเท็จจริงที่ตนรู้เห็นมา เพื่อให้ข้อเท็จจริงปรากฏต่อศาล ทำให้กระบวนการค้นหาความจริงเป็นไปโดยเที่ยงธรรม³⁵

³⁴ โสภณ รัตนากร. (2557). *คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: นิติบรรณาการ. หน้า 22.

³⁵ เมทินี ชโลธร. (2543). *การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 1.

2.6.2 ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล

ในคดีอาญานั้น พยานบุคคลเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญอย่างมากในการให้ข้อเท็จจริงต่อศาลเกี่ยวกับสิ่งที่ตนได้ทราบได้รู้เห็นมา บุคคลที่เป็นพยานจึงต้องเป็นพยานบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือและสร้างความมั่นใจต่อศาลในการที่จะใช้ดุลพินิจตัดสินใจลงโทษผู้ที่ต้องหาว่ากระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งหากพยานบุคคลไม่มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำมาเป็นเหตุอันควรสงสัยและยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้ยกฟ้องจำเลยได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ที่บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งเป็นหลักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

2.6.3 ความสามารถของพยานบุคคล

บุคคลที่ทราบข้อเท็จจริงในคดีนั้นมิใช่ว่าจะนำมาเบิกความต่อศาลได้ทุกคนเสมอไป สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือว่า บุคคลนั้นมีความสามารถและมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดในคดีนั้น กฎหมายจะวางหลักเกณฑ์ค่อนข้างเข้มงวดในการกำหนดคุณสมบัติของพยานบุคคล ซึ่งตามกฎหมายแต่เดิมนั้นแบ่งพยานบุคคลเป็น 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ ประเภทที่ศาลรับฟังเป็นพยานได้ ได้แก่ คนในสกุลพราหมณ์ สกฤตแพทย์ เศรษฐีและคหบดี เป็นต้น

ประเภทที่สอง คือ ประเภทที่ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ได้แก่ คนยากจน คนหูหนวก คนตาบอด โสเภณี หญิงครรภ์ เป็นต้น

ซึ่งเป็นการจัดแบ่งตามฐานะอาชีพและชาติสกุลเป็นสำคัญ ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 จึงได้ยกเลิกหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยวางหลักเกณฑ์ใหม่ว่า บุคคลใด ๆ ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ซึ่งอาจให้ความจริงแก่ศาลหรือที่ศาลอาจเชื่อฟังได้แล้วก็อ้างเป็นพยานได้ แต่บุคคลนั้นต้องสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้³⁶ ซึ่งต่อมาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้นำหลักการนี้มาใช้เช่นกัน ปรากฏในมาตรา 95 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด...เว้นแต่บุคคลนั้นสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้...”

³⁶ เข็มชัย ชูดีวงศ์. (2557). *คำอธิบาย กฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 140.

คุณลักษณะที่สำคัญของพยานบุคคลคือพยานต้องเข้าใจคำถามที่ตัวความหรือทนายความหรือศาลนั้นถาม ก็หมายความว่าบุคคลที่จะเป็นพยานจะต้องไม่อายุน้อยหรือไร้เดียงสาจนเกินไปจนไม่เข้าใจคำถามของคน เช่น เด็กทารกอายุเพียง 2-3 เดือน เป็นต้น

ตามปกติการสืบพยานบุคคลพยานต้องตอบคำถามด้วยวาจา แต่ถ้าพยานตอบคำถามด้วยวาจาไม่ได้เช่น เป็นใบ้ ก็ให้ใช้วิธีการเขียนก็ได้ หรือวิธีอื่นก็ได้³⁷ ดังนั้นในปัจจุบันนี้บุคคลทุกคนที่สามารถรับรู้ได้และสามารถถ่ายทอดการรับรู้นั้นได้ย่อมสามารถเป็นพยานบุคคลได้โดยไม่ถูกจำกัดอย่างเช่นในกฎหมายเก่าดังกล่าวข้างต้น แต่ถึงแม้ว่าบุคคลทุกคนสามารถเป็นพยานบุคคลได้ก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อยกเว้น ซึ่งข้อยกเว้นนี้ปรากฏตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 232 ที่บัญญัติว่า “ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน” ซึ่งข้อห้ามนี้จำกัดเฉพาะจำเลยที่ถูกฟ้องเท่านั้น ไม่รวมถึงจำเลยที่ถูกกันไว้เป็นพยานหรือจำเลยซึ่งโจทก์ได้ถอนฟ้องไปแล้วอันนี้ไม่ต้องห้ามแต่อย่างใด หลักการค้นหาความจริงและหลักการซึ่งนำหน้าพยานหลักฐานเป็นหัวใจของเรื่องพยานหลักฐานซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินคดีอาญา

2.6.4 การสืบพยานในศาล

วิธีสืบพยานในศาลมีหลักสำคัญอยู่ว่าต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น อนุญาตให้สืบพยานลับหลังจำเลยได้ตามมาตรา 172 ทวิ หรือกรณีศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเมื่อจำเลยขัดขวางการพิจารณาตามมาตรา 180³⁸ การสืบพยานในศาลก็คือ โจทก์ฟ้องคดียังศาลใดก็ทำการพิจารณาสืบพยานที่ศาลนั้น โดยองค์คณะผู้พิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม³⁹ เมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้วและศาลเชื่อว่า เป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามว่าได้กระทำผิดหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจกรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 วรรคสอง

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 142.

³⁸ สมพร พรหมพิทาธร. (2544). *คู่มือพยานหลักฐานในคดีอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: พี.เจ.เพลท โพรเซสเซอร์. หน้า 87.

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91.

2.6.5 หลักทั่วไปในการสืบพยานในคดีอาญา

การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย คือ การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย หมายความว่า บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนต้องมีโอกาสเข้าฟังการสืบพยานหลักฐานได้ และรวมถึงสื่อมวลชนมีสิทธิที่จะนำการสืบพยานหลักฐานที่ดำเนินไปในศาลโดยเปิดเผยไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบเพื่อความโปร่งใสในการพิจารณาคดี⁴⁰ การพิจารณาคดีหากศาลไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปมีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาคดีโดยตรงหรือโดยอ้อมต้องถือว่าไม่เป็นการพิจารณาโดยเปิดเผย การพิจารณาคดีที่มีลักษณะเป็นการแสดงแทนที่จะเป็นการกระทำที่ถูกควบคุมโดยประชาชนก็ต้องกลายเป็นการครอบงำโดยประชาชนและยังส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ยิ่งหากเป็นคดีที่มีลักษณะทางการเมือง ทั้งนี้หลักการสำคัญของการพิจารณาสืบพยานโดยเปิดเผยก็คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนควบคุมการทำงานของศาล ทั้งนี้ก็เพื่อให้โอกาสประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนควบคุมการทำงานของศาลในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และนอกจากนี้การพิจารณาโดยเปิดเผยทำให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในศาลอาจมีการถ่ายทอดหรือเผยแพร่ออกไปยังบุคคลอื่น ๆ นอกเหนือจากศาลหรือคู่ความที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการพิจารณาโดยเปิดเผยนี้จึงเป็นหลักประกันความเที่ยงธรรมในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เพราะเมื่อขั้นตอนทุกอย่างที่กระทำโดยศาลเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความย่อมได้รับหลักประกันว่าศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายใด ขณะเดียวกันย่อมทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนยิ่งกว่าการที่ศาลดำเนินการพิจารณาลับ

การสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลย โดยในคดีอาญานั้นในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมีหลักสำคัญอยู่ว่า จำเลยต้องมีตัวอยู่ให้ศาลเรียกมาได้เมื่อต้องการไม่ว่าเวลาใด การพิจารณาและสืบพยานในศาลต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลยตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง สิทธิของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยานนั้นถือเป็นสิทธิสำคัญเนื่องจากการที่ตัวจำเลยได้เห็นพยานและได้ร่วมฟังการนำสืบพยานและใช้สิทธิในการถามค้านพยานของคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งที่ทำให้การเป็นประจักษ์แก่ตนทำให้เกิดหลักประกันที่ว่า พยานบุคคลจะได้รับความกดดันเพื่อที่จะได้เบิกความตามความเป็นจริงเนื่องจากการที่ถูกฝ่ายจำเลยถามค้านในระหว่างการพิจารณา และในขณะเดียวกันการที่คู่ความได้มาเผชิญหน้ากันทำให้ศาลสามารถแสวงหาความจริงได้ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดของการค้นหาความจริง เพราะเชื่อว่าสิทธิในการถามค้านพยานฝ่ายตรงข้ามเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความจริง ดังนั้นการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยหรือสิทธิในการที่ได้เผชิญหน้ากับพยานจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อ

⁴⁰ ธาณี สิงหนาท. (2554). *คำอธิบายพยานหลักฐานคดีแพ่งและคดีอาญา(แก้ไขเพิ่มเติมตาม ป.วิ.พ. และ ป.วิ.อ. ที่แก้ไขใหม่ฉบับล่าสุด)* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร. หน้า 329.

เป็นหลักประกันว่าพยานที่เบิกความเป็นประจักษ์ต่อตัวจำเลยต้องมาปรากฏตัวและแสดงข้อเท็จจริงในศาลและเป็นการที่จำเลยมีสิทธิ์อยู่ร่วมในการพิจารณาคดีในทุกชั้นตอน⁴¹

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องวิธีการสืบพยานในคดีอาญาและกฎหมายเกี่ยวกับการสืบพยานลับหลังจำเลย สรุปได้ว่าการสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย คือ การพิจารณาและสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผยหมายความว่า บุคคลทั่วไปหรือสาธารณชนต้องมีโอกาสเข้าฟังการสืบพยานหลักฐานได้ และรวมถึงสื่อมวลชนมีสิทธิ์ที่จะนำการสืบพยานหลักฐานที่ดำเนินไปในศาลโดยเปิดเผยไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบเพื่อความโปร่งใสในการพิจารณาคดี เพราะเมื่อชั้นตอนทุกอย่างที่กระทำโดยศาลเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายตรวจสอบได้ คู่ความย่อมได้รับหลักประกันว่าศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยไม่เห็นแก่ฝ่ายใด ขณะเดียวกันยอมทำให้คำพิพากษาของศาลเป็นที่ยอมรับของประชาชนยิ่งกว่าการที่ศาลดำเนินการพิจารณาลับ

---

⁴¹ ฐู่เกียรติ เมืองสง. (2550). *การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 19.